

Skadelige insekter 1981

BRODER BEJER & PETER ESBJERG

Bejer, B. & Esbjerg, P.: Survey of insect pests in Denmark 1981. Ent. Meddr 49: 120–122. Copenhagen, Denmark, 1982. ISSN 0013–8851.

A survey of insect pests in Danish forestry, agriculture, and horticulture is presented for the year 1981.

Broder Bejer, Zoologisk Institut, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole, Bülowvej 13, DK-1870 København V.

Peter Esbjerg, Statens Planteværnscenter, Lottenborgvej 2, DK-2800 Lyngby.

1981 blev et lige så rekord-vådt år som 1980, der ellers var det vådeste i en ca. 125 årig registreringsperiode. Månedsmæssigt var fordelingen lidt anderledes i 1981, og mens 1980 var præget af meget vedvarende regn, satte skybrudsagtige byger deres præg på 1981's sommermåneder. Blandt detaljerne bør nævnes, at marts var utrolig våd, med næsten tre gange normalnedbøren. Derefter fulgte en knastør april og så påny betydeligt nedbørsoverskud i maj, juni og juli. Årets »sommerperiode« blev temperaturmæssigt august og september, hvor det også regnede en del mindre end normalt. Det for årstiden meget milde vejr fortsatte i første halvdel af oktober, mens de sidste par uger blev kølige. Også denne måned var præget af et solidt nedbørsoverskud, der var fordelt på ikke mindre end 23 af månedens 31 dage. – Årets mest markante vejrbegebenhed var vestenstormen 23.–25. november. Den var en af længstvarende storme, vi har været udsat for, og fulgte tilmed i kølvandet på to mindre storme i samme måned. Skaderne på træer vil være alle bekendte, og de kan næppe undgå at få indflydelse på insekternes muligheder fremover.

Skovbrugets skadelige insekter

Næbmunde (Hemiptera)

Undtagelsesvis er det indberettet nogle angreb af skumcikader (*Aphrophora* sp.) fra el og pil, åbenbart af ret betydeligt omfang. Kun et enkelt tilfælde af egentlige bladlusforekomster har været af interesse, nemlig sitkalus (*Liosomaphis abietinum*) i Tved Klitplantage i Thy. Dette var ikke

forventet efter den kolde vinter, men angrebet førte også til afnåling i efteråret i stedet for foråret, årsagen er dermed ukendt. Som i 1980 lå angreb af nåletrægallelus (*Adelgidae*) på et meget beskedent niveau, hvortil den rigelige nedbør må anses at have bidraget.

Krenkerup skovdistrikt på Lolland har indberettet fortsatte betydelige skader af bøgeskjoldlus (*Cryptococcus fagi*), men det samme gælder en så afvigende lokalitet som Varde.

Sommerfugle (Lepidoptera)

Småsommerfugle har der været særdeles få meldinger om, særligt klart er fyrrevikleren (*Rhyacionia buoliana*) fortsat i et minimum.

For spindere gælder det, at angrebene af bøgegonne (*Dasychira pudibunda*) fortsatte på de sidste år nævnte lokaliteter på Lolland. Penselspinderen (*Orgyia antiqua*), der sidste år afnålede rødgran i Nørlund Plantage, optrådte i år på Grindstedegnen og måtte bekæmpes der. Medens »alle« de tidligere angreb af nonnen (*Lymantria monacha*) er nedkæmpet eller blot forsvundet, blev der i 1981 fundet endnu et angreb, nemlig i Bordrup Klitplantage. Sværmmningen i august 1981 omfattede små 200 ha, hovedsagelig skovfyr. Da der allerede optrådte en del parasitering, må dette angreb nok tidsmæssigt høre med til den samme serie som de netop ophørte. Et lille areal contortafyr måtte i vinteren 1981/82 fældes, idet de totalafnålede træer allerede var blevet angrebet af fyrresnudebiller (*Pissodes pini*). En bekæmpelse bliver muligvis nødvendig i 1982.

Meget store arealer løvskov landet over har i 1981 stået afløvet i forsommeren. Det gælder hovedsagelig eg, men også ær, birk, pil m. fl. Eg tåler som bekendt sådanne afløvninger godt, værre stiller det sig f. eks. med birk. Det er helt overvejende stor frostmåler (*Hibernia defoliaria*) med mere eller mindre medvirken af lille frostmåler (*Operophtera brumata*), egevikler (*Tortrix viridana*) m. fl., der har ædt løvet.

Biller (Coleoptera)

Stort set har situationen været som i 1980 (*Hylobius*, *Strophosomus*, visse barkbiller); de kraftige forekomster af bøgeloppe (*Rhynchaenus fagi*) fortsatte. Den voldsomme storm over landets nordlige dele i november betyder beklageligvis nok, at de ret store forekomster af visse barkbiller og vedborende insekter får aktualiseret deres betydning.

Der er i 1981 foretaget eftersøgning af elmebiller i forbindelse med registrering af elmesyge. Ved undersøgelserne, der hovedsagelig udførtes af S. Harding og H. P. Ravn, og hvor der anvendtes feromonlimfælder, dels for stor og dels for stribet elmebarkbille (*Scolytus scolytus* og *S. multistriatus*), fandtes sidstnævnte i Marrebæk Skov på Falster (2. lokalitet i DK), og stor elmebarkbille blev fundet sammesteds samt bl. a. i området øst for Tørring, hvilket var 1. fund vest for Storebælt.

Årevingede (Hymenoptera)

De samme tre arter som sidste år gjorde sig bemærket i 1981. Rød fyrrehveps (*Neodiprion sertifer*) var stadig talrig omend ikke helt som i 1980. Blå birkebladhveps (*Arge pullata*) er fortsat på samme høje niveau og yderst generende i Køge Bugt området, men indsendelse er også sket fra Rørvig. Lille granbladhveps (*Pristiphora abietina*) har angrebet topskud af rødgran og sitkagran adskillige steder, især i Mellem- og Sydjylland. Da larverne kun træffes en måneds tid (ca. juni), erkendes symptomerne ofte senere og sættes da i forbindelse med andre, tilfældigt forekommende insekter.

Land- og havebrugets skadelige insekter

(se også Institut for Plantepatologi: Månedsoversigt over plantesygdomme).

Thrips (Thysanoptera)

Som det kunne forventes efter de udbredte angreb i 1980 og med omtrentlig gentagelse af de fugtige forhold, kom der påny mange angreb af henholdsvis kornthrips (*Limothrips cerealium*) og rugthrips (*L. denticornis*).

Næbmunde (Hemiptera)

Også med hensyn til bladlus i kornmarkerne lignede hovedtrækkene året før. De tre gængse arter, havrebladlus (*Rhopalosiphum padi*), kornbladlus (*Sitobion avenae*) og græsbladlus (*Metopolophium dirrhodum*) forekom i midten af juni jævnt udbredt i bygmarkerne. Her var angrebene dog for svage til at være af betydning, hvormod bekæmpelse var påkrævet i en del hvedemarkers.

I bederoemarkerne var ferskenbladlusen (*Myzus persicae*) til stede mange steder; men størsteparten af angrebene svage. Mere problematisk var bedelusens (*Aphis fabae*) optræden i væsentlig flere marker og med større angrebsstyrke.

Sommerfugle (Lepidoptera)

Ageruglen (*Agrotis segetum*) fløj ligesom sidste år i et temmelig ringe antal og baseret på fældefangster og vejrliget – især maj-junis nedbørsoverskud – kunne man sætte dette dyrs betydning til nul i praksis. Sådant gik det også på nær et par interessante undtagelser i Hornsherred og på Sydfyn, hvor store knoporme sent på sæsonen anrettede skader på meget begrænsede porre- og rødbedearealer. Fælles for de angrebne stykker var, at de lå på lidt højtliggende sandede pletter, som udgjorde lidt tørre stumper af ellers fugtige marker. – I øvrigt var angrebenniveauet for landet som helhed det laveste siden 1976 bedømt ud fra de indkomne forespørgsler.

Blandt småsommerfuglene forårsagede skærmplantemøllet (*Depressaria nervosa*) nogle pletvis stærke angreb i kommenmarker i Sydsjælland. Dette møl er et udpræget lejligheds-skadedyr.

Porremøllet (*Acrotepiopsis assectella*) forekom udbredt og med ødelæggende virkning i privat haver, mens erhvervsavlere har kunnet klare problemet ved kemisk bekæmpelse.

Et af de få skadedyr, der virkelig har gjort sig iøjnefaldende bemærket i 1981, er kålmøllet (*Plutella maculipennis*). Dette insekt forekom på alle kålarterne og i kålroemarkerne tillige. Der

var tale om jævne til kraftige angreb overalt i landet, og i visse egne var behandling af helt op til 90 pct. af de angrebne arealer påkrævet.

Stor frostmåler (*Hibernia defoliaria*) og lille frostmåler (*Operophtera brumata*), som også er nævnt under skovbruget, forekom i vid udstrækning tilsvarende i løvfældende læhegn på landbrugsarealerne.

Biller (Coleoptera)

Den matsorte ådselbille (*Blitophaga opaca*) var som de foregående år en gene af betydeligt omfang i bederoemarkerne. Angrebene, som forekom i maj, havde dog hovedvægten på Øerne mod i Jylland i årene forud. Særlig galt synes det at have været i Frederikssundområdet. Herfra er i øvrigt oplyst af den lokale planteavlskonsulent, at angrebene især var koncentreret omkring hegn og krat.

Glimmerbøssen (*Meligethes aeneus*), der er genstand for en ret betydelig opmærksomhed som følge af den stigende rapsdyrkning, udgjorde i 1981 et meget lille problem. De få undtagelser fra dette billede var overvejende vårrapsmarker tæt ved vinterrapsmarker, der giver mulighed for betydelig skadeaktivitet på et meget tidligere tidspunkt end vårrapsen alene.

Som en erindring om tidligere tiders voldsomme græsmarkproblemer kom særdeles udbredte angreb i græsplæner af store larver af den alm. oldenborre (*Melolontha melolontha*) og gåsebillen (*Phyllopertha horticola*). Det var særlig galt i Midt- og Vestjylland, hvor samtlige plæner i visse områder var mærket af disse grådige billelarvers virke.

En anden form for udpræget lejlighedsskade var den, som bladbillen (*Lochmaea suturalis*) forårsagede på især jyske hedearealer (i flg. B. Overgård Nielsen). Der var tale om en regulær masseoptræden, hvilket også er set tidligere.

Af coloradobillen (*Leptinotarsa decemlineata*) blev der i 1981 ingen fund gjort. Det er et yderligere fald i forhold til de i alt 5 fund i 1980.

Tovingede (Diptera)

Mens bedefluen (*Pegomyia hyoscyami*) i 1980 især huserede i østjyske bederoemarker, blev særligt Nordthys ramt i 1981. Her forekom voldsomme angreb i ubehandlede marker. Det generelle billede var en stigning fra 1980 til 81.

I kål- og kålroemarkerne fik man på vanlig vis angreb af lille kålflue (*Delia brassicae*) og stor kålflue (*Delia floralis*). Skaderne af den lille kålflue var udbredte, men begrænsede. Den store kålflue var derimod et voldsomt problem – dog kun i Vestjylland ligesom tidligere i tilsvarende situationer. Her var udbyttet af kålroemarkerne til gengæld mindsket til ca. en fjerdedel af det normale. Desuden var de resterende kålroer så beskadigede, at den tilsigtede anvendelse som vinterfoder var udelukket på grund af manglende holdbarhed.

Blandt de ret faste skadegørere gik gulerodsfluen (*Psila rosae*) tilbage fra 1980 til 1981, således at kun ret moderate angreb forekom. Lidt af det samme gjaldt fritfluen (*Oscinella frit*), hvis angreb forekom udbredt i vintersædmarkerne i april. Der var dog tale om svage angreb, og dette billede holdt sig gennem sæsonen.

Som en lejlighedsforeteelse forekom relativt udbredte og kraftige skader af løgfluen (*Delia antiqua*).

Årevingede (Hymenoptera)

Også fra havebrugssiden blev der meldt om gener af den sortblå birkebladhevps (*Arge pullata*), der også er nævnt blandt skovbrugsskadedyrene, bl. a. med Rørvig som nyt skadeområde. I overensstemmelse hermed er prøver også indsendt fra sommerhusejere i det ikke fjernt liggende Højby Lyng. Imidlertid nøjedes denne »birkesvøbe« ikke med at etablere sig i ét nyt område. Der viste sig nemlig i løbet af sommeren af være betydelige angreb i birke ved Bjerger Strand syd for Kalundborg.